Collegevoorstel
Openbaar

Onderwerp
Participatieverordening Nijmegen 2026 (herstelbesluit)

Programma	Bestuur en Organisatie	**Behandeldatum**	27 oktober 2026
Portefeuillehouder	H.M.F. Bruls en E.H. Lamers	**Status**	Openbaar

---

Advies
Aan de Raad voor te stellen:

1. Het raadsvoorstel 'Participatieverordening Nijmegen 2026, collegebesluit van 6 oktober 2026, in te trekken en te vervangen door raadsvoorstel 'Participatieverordening Nijmegen 2026'(herstelbesluit).
2. De Participatieverordening Nijmegen 2026 vast te stellen, waarmee:
    a. Uitwerking wordt gegeven aan de leidende principes '*participatie als sleutel voor betrokkenheid van inwoners'* zoals vastgesteld door de gemeenteraad op 11 maart 2026.
    b. Uitwerking wordt gegeven aan de opdracht van de gemeenteraad aan het college om in de verordening vast te leggen dat het college jaarlijks enkele participatieprojecten evalueert en aan de resultaten aan de gemeenteraad aanbiedt.
    c. Heldere regels worden gegeven, waarmee inwoners invloed kunnen uitoefenen op plannen en beleidsvoornemens van de gemeente;
    d. Heldere regels worden gegeven voor overheidsparticipatie, waarmee de gemeente kan aansluiten bij initiatieven van inwoners of organisaties in Nijmegen;
    e. Kaders worden gegeven voor het inwonersberaad en het uitdaagrecht waarmee deze een vaste plek krijgen in beleidsontwikkeling en uitvoering;
    f. Invulling wordt gegeven aan de verplichting uit de Wet versterking participatie op decentraal niveau, waarbij de huidige Inspraakverordening wordt vervangen.

Aanleiding
In februari 2024 heeft de gemeenteraad de visie en koers voor participatie 'Ons samenwerken met de stad' vastgesteld. Op basis daarvan is een actieprogramma opgesteld waarin o.a. is opgenomen, onder de paragraaf 'gelijke afspraken over samenwerken met de stad' dat er een participatieverordening moet komen.
Vervolgens heeft de gemeenteraad op 11 maart 2026 leidende principes bij de participatieverordening '*participatie als sleutel voor betrokkenheid van inwoners*' vastgesteld.

De participatieverordening is een wettelijke voorgeschreven verplichting op grond van artikel 150 van de Gemeentewet en deze dient uiterlijk 1 januari 2027 in werking te treden.

Deze gewijzigde versie is er gekomen omdat in de eerste versie de afspraak ontbrak waarin het college jaarlijks enkele participatieprojecten evalueert en de resultaten aan de gemeenteraad aanbiedt. Dit is nu toegevoegd aan artikel 18 als lid 4 van de verordening.

Beoogde impact: kaderstelling

We zijn een betrouwbare en omgevingsbewuste gemeente

- Besluiten zijn democratisch en zorgvuldig genomen en integraal afgewogen
- De Nijmegenaar kan met initiatief, kennis en expertise bijdragen bij het werk aan onze stad
- Ons handelen is transparant en controleerbaar en er wordt verantwoording afgelegd

Argumenten

Participatie is belangrijk. Deze tijd kent veel complexe vraagstukken, die de gemeente alleen in overleg of samen met inwoners en maatschappelijke partijen kan aanpakken. In de praktijk is gebleken dat participatie niet altijd voldoende van de grond komt. Deze nieuwe Participatieverordening Nijmegen 2026 (hierna: Verordening) beoogt bij te dragen aan de kwaliteit van lokale democratische processen, door daarvoor heldere (spel)regels te bieden. Daarmee is de kwaliteit van gemeentelijke beleidsvoornemens en projecten, en de samenwerking tussen gemeente en inwoners en maatschappelijke partijen gediend. Regels alleen zijn weliswaar een noodzakelijke maar niet voldoende voorwaarde voor goede participatie. De echte uitdaging is om er ook naar te handelen. Daarom komen wij op een later moment nog met een handelingskader.

1.1 Herstelbesluit

Deze gewijzigde versie is er gekomen omdat in de eerste versie de afspraak ontbrak waarin het college jaarlijks enkele participatieprojecten evalueert en de resultaten aan de gemeenteraad aanbiedt. Dit is nu toegevoegd aan artikel 18 als lid 4 van de verordening.

2.1 *Uitwerking gegeven aan de leidende principes zoals vastgesteld door de gemeenteraad*.

Op 11 maart 2026 heeft de gemeenteraad acht leidende principes vastgesteld voor de participatieverordening, te weten:

a. Samendoen;
b. Zorgvuldige participatie en communicatie;
c. Participatie als intrinsieke motivatie en als onderdeel van onze cultuur;
d. Participatie passend bij de identiteit van de stad;
e. De initiatiefnemer is verantwoordelijk;
f. Het participatieplan is de basis;
g. Meer ambitie op participatie door kinderen en jeugdigen;
h. Criteria voor het uitdaagrecht.

Bij brief van 11 maar 2026 hebben wij de gemeenteraad bericht, dat dit deels algemene beleidsmatige uitgangspunten of houdingsaspecten betreft. Daartoe biedt de verordening als juridisch kader geen ruimte, maar ze worden door ons college zeer ter harte genomen en meegenomen bij de uitwerking van het beoogde handelingskader.

2.2 *Heldere regels waarmee inwoners invloed kunnen uitoefenen op plannen en beleidsvoornemens van de gemeente*

In de praktijk is gebleken dat participatie niet altijd goed van de grond komt. De verordening beoogt bij te dragen aan de kwaliteit van lokale democratische processen door daarvoor heldere regels te bieden. Daarmee is de kwaliteit van gemeentelijke beleidsvoornemens en projecten, en de samenwerking tussen gemeente en inwoners en maatschappelijke partijen gediend.

De verordening beoogt aan te zetten tot het vormgeven van een helder, transparant en zorgvuldig participatieproces met expliciete keuzes en afwegingen over doel, vorm en beïnvloedingsruimte van inwoners en andere belanghebbenden.

2.3 *Heldere regels voor overheidsparticipatie, waarmee de gemeente kan aansluiten bij een initiatief van inwoners of organisaties in Nijmegen*
Overheidsparticipatie begint, ongeacht het bestuursorgaan dat bevoegd is, met een verzoek aan ons college. Hiervoor is gekozen zodat het indienen van een verzoek laagdrempelig is en ook centraal ontvangen wordt. In het verzoek moet in ieder geval de gewenste deelname van de gemeente beschreven worden die de indiener voor ogen heeft, de reden waarom en het resultaat dat de indiener wil bereiken.
Bij haar leidende principes heeft de gemeenteraad aangegeven: "*als Nijmegenaren zelf met een plan komen, proberen we hen zo goed mogelijk te helpen*" en "*we begeleiden ze bij het proces, zodat hun initiatieven tot hun recht komen*.". We willen hierbij aantekenen dat volgens ons college plannen wel moeten bijdragen aan de gemeenschap, de stad en in lijn zijn met vastgesteld beleid. Ook is het volgens ons niet haalbaar om alle plannen dusdanig te ondersteunen in het proces zodat '*alle initiatieven tot hun recht komen'*: er kunnen altijd redenen zijn, buiten de invloedssfeer van de gemeenten, die maken of een plan wel of niet tot wasdom komt.

2.4 *Kaders voor het inwonersberaad en het uitdaagrecht waarmee deze een vaste plek krijgen in de besluitvorming*.

<u>Inwonersberaad</u>
Een inwonersberaad is een groep inwoners die op basis van een gewogen selectie zijn ingeloot om samen na te denken over een beleidsthema. In een aantal bijeenkomsten krijgen zij informatie van experts, bespreken ze de verschillende kanten van het onderwerp en werken ze samen aan (beleids)adviezen.
De gemeenteraad kan besluiten tot het instellen van een inwonersberaad. De uitkomsten van het inwonersberaad worden openbaar gemaakt en met de samenleving gedeeld.
Inmiddels is een eerste inwonersberaad gehouden in 2025 met als beleidsthema Schone stad. Ons college is voornemens om in de komende coalitieperiode opnieuw een inwonersberaad te organiseren.

<u>Uitdaagrecht</u>
Het uitdaagrecht heeft betrekking op de uitvoering van publieke taken waar de gemeente verantwoordelijk voor is. Bij het uitdaagrecht kunnen niet alleen de taken, maar ook het bijbehorende budget op de begroting worden overgedragen aan het initiatief. De gemeente behandelt de initiatiefnemers als een volwaardige en gelijkwaardige partner.
De gemeenteraad geeft bij haar leidende principes een aantal criteria mee voor de uitvoering van het Uitdaagrecht en daarin kan ons college zich vinden:

- De initiatiefnemers zijn actief in de buurt of wijk van het gebied waar het initiatief plaatsvindt;
- De uitdaging gaat over een huidige lokale voorziening of gemeentelijke taak;
- Op basis van kennis en ervaring is aannemelijk dat de prestatie geleverd kan worden;

- De uitdaging wordt gesteund door de wijk of buurt (draagvlak);
- De uitdaging schaadt geen andere bewoners;
- De uitdaging past binnen de wet- en regelgeving;
- De kosten voor de uitvoering zijn niet hoger dan de huidige kosten.
- De uitdaging gaat over uitvoering.

Bij drie criteria (draagvlak, kosten en uitvoering) kunnen we ons voorstellen dat in beperkte mate uitzonderingen of afwijkingen wel mogelijk moeten zijn. Dat is met een uitzonderingsbepaling opgenomen in de verordening.

Kanttekeningen
De verordening biedt regels voor Participatie. Dat geeft een noodzakelijke, maar niet voldoende grondslag voor een goed participatieproces. De kwaliteit van de participatie is ook afhankelijk van de gekozen werkwijze en de intentie en houding van medewerkers die de participatie vormgeven. De leidende principes van de gemeenteraad verwijzen hier ook al naar. Dat vraagt nadere uitwerking in het beoogde handelingskader met aandacht voor selectie, opleiding, training en aansturing van medewerkers die daarmee zijn belast.

Financiën
Er zijn geen directe financiële consequenties verbonden aan de vaststelling van de verordening.

Participatie
De Participatieverordening is een juridisch instrument en grondslag voor participatie. Het vaststellen ervan is dus niet beleidsvormend. Dat maakt het, enigszins in tegenstrijd met het doel, lastig er brede inspraak op te organiseren. Er is op inhoudelijke onderdelen, waaronder het uitdaagrecht, wel overleg geweest met een klankbordgroep van betrokken inwoners en organisaties. En er is advies ingewonnen bij het kennisnetwerk Uitdaagrecht. Het concept is voor advies voorgelegd aan alle gemeentelijke adviescommissies.

Communicatie
De communicatie is gericht op organisaties/bedrijven, medewerkers en vooral ook inwoners. Zij moeten weten wat de participatieverordening betekent en wat zij daarvan in de praktijk kunnen verwachten. Duidelijk moet zijn wat inwoners van de gemeente kunnen verwachten, de afspraken over participatie en ruimte om mee te denken. De verwachtingen moeten helder zijn. Participatie betekent niet dat iedereen altijd mee kan beslissen. Wel moet vooraf duidelijk zijn waarover inwoners kunnen meepraten (en waarover niet), hoeveel invloed zij hebben en wat er met hun inbreng gebeurt.

Vervolg
De verordening wordt op de gebruikelijke wijze gepubliceerd en treedt, na vaststelling door de gemeenteraad, in werking op 1 januari 2027.

In een *handelingskader* wordt aansluitend beschreven *hoe* we als gemeente te handelen hebben binnen de kaders van de Participatieverordening, de Visie en koers voor participatie en democratische vernieuwing (2024) en Leidende principes bij de participatieverordening (2026). Dit handelingskader vervangt bovendien het Participatiebeleid voor ruimtelijke ontwikkelingen (2022). Hiervoor ontvangt u naar verwachting in het eerste kwartaal van 2027 een voorstel.

Bijlage(n)

1. Participatieverordening Nijmegen 2026 met toelichting.